

Industrial Property Law Compromise

Murat ERDEM¹

Keywords

Industrial Property, Compromise, Mediation, Turkish Patent And Trademark Office.

Abstract

The compromise that is the working position is regulated by the Industrial Property Law No. 6769 (SMK) and Regulation on the Implementation of the Industrial Property Law published in the Official Gazette dated 24/04/2017 and numbered 30047. In determining the characteristics of the compromise, public institutions, starting with the promotion of moderation in this way mediator and the parties are of importance to the ongoing proceedings held at the end with man. This legal way shows that similarities and differences with the regulations of various laws are an alternative dispute resolution of original and combined character. When the trademark, geographical indications and designations of origin are registered by the Turkish Patent and Trademark Office, the way of compromise which will be realized by the objection of the parties is provided by the parties to the dispute and therefore innovation and practicality.

Sınai Mülkiyet Hukukunda Uzlaşma

Anahtar Kelimeler

Sınai Mülkiyet, Uzlaşma, Arabuluculuk, Türk Patent ve Marka Kurumu .

Özet

Çalışma konumuz olan uzlaşma, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) ve 24/04/2017 tarih ve 30047 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik (SMKY) hükümlerinde düzenlenmiştir. Uzlaşma yolunun karakteristik özelliklerinin belirlenmesinde, kamu kuruluşunun bu yola teşviki ile başlayıp arabulucu moderatörlüğünde ve tarafların ihtiyarında düzenlenen tutanak ile son bulmasına kadar devam eden süreç önem arz etmektedir. Bu yolun çeşitli kanunlardaki düzenlemeler ile benzerlik ve farklılıkları da özgün ve karma karakterli bir alternatif çözüm yolu olduğunun göstergesidir. Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından marka, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları tescil edildiğinde, tarafların itirazı ile işlerlik kazanacak olan uzlaşma yolu, arabuluculuk sürecine geçiş yetkisini uyuşmazlığın taraflarına sağlaması dolayısıyla da yenilik ve pratiklik göstermektedir.

¹ Corresponding Author. Yrd. Doç. Dr. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, murat.erdem@asbu.edu.tr

1. Sınai Mülkiyet Kanunu

1.1. Amacı, Kapsamı, Korumadan Yararlanacak Kişiler

Kanunun amacı; marka, coğrafi işaret, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin hakların korunması ve bu suretle teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktır (SMK. m.1/1).

Kanunun kapsam alanı ise; marka, coğrafi işaret, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin başvuruları, tescil ve tescil sonrası işlemleri ve bu hakların ihlaline dair hukuki ve cezai yaptırımlardır (SMK. m. 1/2).

Kanunla sağlanan korumadan yararlanacak kişiler; a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, b) Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yerleşim yeri olan veya sınai ya da ticari faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişiler, c) Paris Sözleşmesi veya 15/4/1994 tarihli Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması hükümleri dâhilinde başvuru hakkına sahip kişiler, ç) Karşılıklılık ilkesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilere sınai mülkiyet hakkı koruması sağlayan devletlerin uyruğundaki kişilerdir (SMK. m.3/1).

1.2. Sınai Mülkiyet Hakkı

Sınai mülkiyet hakkı; marka, coğrafi işaret, tasarım, patent ve faydalı modeli ifade eder (SMK m. 2/1, SMKY m. 3/o). Sınai mülkiyet hakkı kapsamında yer alan kavramların tanımı kanunda şu şekilde yapılmıştır.

Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işareten oluşabilir (SMK m.4/1).

Coğrafi işaret; belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir (SMK m. 34/1).

Tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür (SMK m. 55/1).

Teknolojinin her alanındaki buluşlara; yeni olması, buluş basamağı içermesi ve sanayiye uygulanabilir² olması şartıyla patent verilir (SMK m. 82/1).

Faydalı model başvurusu, tek bir buluşu veya tek bir genel buluş fikrini oluşturacak şekilde bir araya gelmiş buluşlar grubunu içerir (SMK m. 91/1). Patent ve faydalı modelin şartları varsa birbirine dönüşümü mümkündür³.

² Buluş, tarım dâhil sanayinin herhangi bir dalında üretilebilir veya kullanılabilir nitelikteyse, sanayiye uygulanabilir olduğu kabul edilir (SMK. M. 83/6).

³ Gerekli şartlar için bkz. Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru: Sınai Mülkiyet Kanunu, 26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayısı, s. 24,25.

1.3. Sınai Mülkiyet Hukuku Kapsamında Uyuşmazlık Alanları ve Alternatif Çözüm Yöntemleri

1.3.1. İhtiyari Arabuluculuğa Elverişli Uyuşmazlıklar

Sınai mülkiyet hukuku kapsamında arabuluculuğa elverişli uyuşmazlıkların tesbitinde, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında arabuluculuk Kanununun 1'inci maddesinde yer alan arabuluculuğa elverişli alanlar, yabancılık unsuru dahil olmak üzere tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesi olarak gösterilmektedir. Bu kapsamda Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında ortaya çıkan uyuşmazlıklar özel hukuk kapsamındaki hukuk uyuşmazlıklarıdır⁴ (SMK: m. 148/1,2,4; istisna, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı). SMK'nun m. 149-154'üncü maddelerinde ortaya çıkacak hukuk uyuşmazlıklarının sonucunda tazminat ve yoksun kalınan kazanç talebi hüküm altına alınmıştır⁵. Bu talep, dava yoluyla Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesine⁶ başvurmak şeklinde olabileceği gibi 6325 sayılı Kanunun 13'üncü maddesi gereği, dava açılmadan önce veya dava sırasında tarafların arabulucuya başvurması suretiyle de gerçekleştirilebilir.

SMK'nun m. 19/4, 21/3, 40/5; SMKY. m. 32,40 'da ; kurumun uzlaşmaya daveti sonucunda⁷ taraflar anlaşmak isterse 6325 sayılı kanun hükümlerinin geçerli olacağını belirtmiştir.

Türk Patent ve Marka Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun (TPMKHK) 3-3/b maddesinde; Kurum, ülkenin teknolojik ve endüstriyel gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla; zorunlu lisans⁸ işlemlerinde arabuluculuk faaliyetlerinde

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2017-1/1.pdf/> Erişim tarihi: 30 Kasım 2017.

⁴ SMK. m. 148/1,2,4 ; hukuki işlemler başlığında, sınai mülkiyet hakkı devredilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, lisans konusu olabilir, rehin verilebilir, teminat olarak gösterilebilir, haczedilebilir veya diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı; lisans, devir, intikal, haciz ve benzeri hukuki işlemlere konu olamaz ve teminat olarak gösterilemez. Birinci fıkra da belirtilen hukuki işlemler işletmeden bağımsız olarak gerçekleştirilebilir. Hukuki işlemler, yazılı şekle tabidir. Devir sözleşmelerinin geçerliliği, ancak noter tarafından onaylanmış şekilde yapılmış olmalarına bağlıdır.

⁵ SMK. m. 149/4, 151/6; Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları bakımından manevi zararın tazmini, fiili kayıp ve yoksun kalınan kazanç talep edilemez.

⁶ SMK. m. 156.

⁷ Türk Patent ve Marka Kurumu, kamu kuruluşu olduğundan; kurumun taraflara yapmış olduğu uzlaşmaya daveti, tarafların kabulüne bağlı bir uzlaşma süreci başlayacağından dolayı, hak yaratan bir idari işlem olması nedeniyle kurum tarafından geri alınamaz. Bkz. VIEL, Marie-Thérèse/ ÖNÜT, Lale Burcu: İdari Başvuru ve İdari Yargı Birleşimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 14, S. 1, 2012, s.67-78, 76 (Basım Yılı: 2013).

⁸ SMK m.129; Zorunlu lisans, aşağıda belirtilen şartlardan en az birinin bulunması hâlinde verilebilir:

a) 130 uncu madde hükmüne göre patent konusu buluşun kullanılmaması.

b) 131 inci maddede belirtilen patent konularının bağımlılığının söz konusu olması.

c) 132 nci maddede belirtilen kamu yararının söz konusu olması.

ç) 30/4/2013 tarihli ve 6471 sayılı Kanunla katılmamız uygun bulunan Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşmasını Değiştiren Protokolde belirtilen şartların sağlanması hâlinde başka

bulunur ve mahkemelerde bilirkişilik yapar ifadesine yer verilmiştir. Kanunlardaki (SMK, TPMKHK) düzenlemelerden, sınai mülkiyet hukukunda arabuluculuğun üç farklı görünüş biçiminden sözedebiliriz. Bunlardan birincisi; tarafların davadan önce veya dava sırasında öninceleme aşamasında (HMK m.137) hakim arabuluculuğa teşvikine olumlu cevap vermeleri durumunda 6325 sayılı kanun kapsamında, taraflar aralarındaki uyuşmazlığın çözümü için arabulucuya başvurabileceklerdir. İkincisi; SMK kapsamında marka, coğrafi işaret ve geleneksel ürün tescil işlemlerine itiraz olduğunda kurumun uzlaşmaya teşvikine taraflar olumlu cevap verir ise 6325 sayılı kanun hükümleri gereği arabulucuya başvurulabilecektir. Üçüncüsü; TPMKHK gereği, zorunlu lisans işlemlerinde arabuluculuk faaliyetlerinde bulunmak ve mahkemelerde bilirkişilik yapmak görevi Türk Patent ve Marka Kurumuna verilmiştir. Burada adı geçen arabuluculuk faaliyeti 6325 sayılı kanundaki arabuluculuk faaliyeti değildir. Zira 6325 sayılı kanun yürürlük tarihi itibarıyla daha sonraki tarihli kanundur. Zorunlu lisans işlemlerinde kurumun yapacağı arabuluculuk⁹ ve bilirkişilik resmidir¹⁰. Zira TPMKHK m. 3/b, arabuluculuk ve bilirkişiliği zorunlu lisans için birlikte ifade etmiştir. SMK m. 129/2'de zorunlu lisans verme yetkisini mahkeme ve Rekabet Kuruluna tanımış iken, SMK m. 132/1'de bu yetki kamu yararı nedeniyle Bakanlar Kuruluna tanınmıştır. Sonraki tarihli 6769 sayılı SMK 'nu ile TPMKHK m.3/b'de; zorunlu lisans işlemlerinde arabuluculuk ve bilirkişilik konusunda değişiklik veya kanun hükmün geçersizliğine (mülga) ilişkin düzenleme yapılmamıştır¹¹.

1.3.2. Uzlaşmaya Elverişli Uyuşmazlıklar

SMK'nun m. 19/4, 21/3, 40/5; Kurumun uzlaşmaya teşviki sonucunda taraflar uzlaşmak isterse 6325 sayılı kanun hükümlerinin geçerli olacağını belirtmiştir. SMKY. m. 32,40 'da ise, uzlaşma maddeler başlığında marka, coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları ile ilgili kuruma yapılan tescil başvurularına karşı itiraz durumunda kurumun, itirazın taraflarını uzlaşmaya teşvik edebileceğini, olumlu cevap verilmesi durumunda ise 6325 sayılı kanun kapsamında arabulucuya başvurabileceğini belirtmektedir. Anılan kanun ve yönetmelik hükümlerinden

ülkelerdeki kamu sağlığı sorunları sebebiyle eczacılık ürünlerinin ihracatının söz konusu olması.

d) Islahçının, önceki bir patente tecavüz etmeden yeni bir bitki çeşidi geliştirememesi.

e) Patent sahibinin, patent kullanılırken rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı faaliyetlerde bulunması. Özsoy'a göre, 'Zorunlu Lisans; tarafların serbest iradeleri ile kurulan özel hukuk sözleşmesi niteliğindeki isteğe bağlı lisans sözleşmesinin aksine belirli şartlara bağlı olarak üçüncü kişilerin kendilerine zorunlu lisans verilmesini isteme hakkı ve patent sahibinin talepte bulunana bu lisansı verme yükümlülüğüdür'. Özsoy, Saadet Hande: Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi, Ankara 2011, s.48, dn.233,234.

⁹ Zorunlu lisans işlemlerindeki arabuluculuğun hukuki niteliği (zorunlu, ihtiyari) ile ilgili görüşler için bkz. Özsoy, s. 53, dn. 252, 253, 254; Resmi arabuluculuk için bkz. Toplu İş Sözleşmesinde Arabulucuya ve Hakeme Başvurma Yönetmeliği (07.12.2013/28844 sayılı Resmi Gazete).

¹⁰ Tanrıver'e göre; 'Resmi bilirkişiden maksat, çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektiren hususlarda, mahkemelerle diğer adli organlara, kanunen oy ve görüş bildirmekle yükümlü olan kişi ve kurum ve kuruluşlardır. Resmi bilirkişilik kurumu kanunla oluşturulabilir. Yargı organları ile idari kurum ve kuruluşların tasarrufları ile mümkün değildir'. Tanrıver, Süha: Medeni Yargıda Bilirkişilik, Ankara 2016, s. 51,52.

¹¹ Mülga 551 sayılı Patentlerin Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin 104' üncü maddesinde; Türk Patent ve Marka Kurumunun arabuluculuk faaliyet süreci yer almaktaydı.

uzlaşma yolunun sadece tescil başvurularına itiraz durumunda olabileceği görülmektedir. Tescil başvurularına itiraz üzerine uzlaşma yolu patent, faydalı model ve tasarım için öngörülmemiştir. Uzlaşma zaman itibariyle ilgili sınai hakkın kurum tarafından haberdar olunan uyuşmazlık oluşmasından sonrasını kapsar. Kuruma başvuru yapılmadan veya taraf ve tarafların uzlaşma istememeleri nedeniyle mahkemede dava açılması durumunda SMKY'deki uzlaşma sözkonusu olmayıp, şartlar oluşmuş ise salt şekilde 6325 sayılı kanun kapsamında ihtiyari arabuluculuk süreci işlerlik kazanacaktır.

2. Uzlaşma Daveti

2.1. Kavram ve Hukuki Nitelik

SMK'nun m. 19/4, 21/3, 40/5'de uzlaşmaya davet kavramı düzenlenmiştir. SMKY. m. 32,40 'da ise, uzlaşma madde başlığı altında kurumun uyuşmazlık taraflarını uzlaşmaya davet edebileceği ifadesine yer vermiştir. Kurumun (Türk Patent ve Marka Kurumu) tarafları¹² uzlaşmaya daveti ihtiyaridir¹³. Bu konuda kurumun uzlaşmaya davetindeki kıstasları, ilgili sınai hakkın tesciline yapılan itirazın kanun ve yönetmelikte düzenlenen uzlaşmaya elverişli olması (**maddi unsur**) gerekir. Zira kurumun uzlaşma davetine taraf veya tarafların olumsuz cevap vermesi veya uzlaşma kapsamında arabuluculuk faaliyetinin anlaşmazlıkla sonuçlanması durumunda, kurumun itirazı değerlendirmesi ve karar vermesi yine bu karara karşı tarafların Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesinde dava açma hakları olduğu gerçeği karşısında; sürecin uzlaşma ile gereksiz uzatıldığı şüphesini de ortadan kaldırmak amacıyla, tarafların uyuşmazlığında fedakarlık¹⁴ alanının olup olmadığını ve tarafların uzlaşma eğilimlerinin varlığının¹⁵ kurum (TPMK) tarafından değerlendirilmesi gerekir (**manevi unsur**). Maddi ve manevi unsur kavramı, ceza hukukunda suçta özgü kavramlardır. Sınai Mülkiyet Hukukunun karma karakterli alan olması ve bu alanın görevli mahkemesi olan Fikri Sınai Haklar Mahkemesinin¹⁶ hukuk ve ceza mahkemesi sıfatları ile karar verebilmesi yine kurumun uzlaşma davetinin olumsuz sonuçlanması durumunda, tarafın

¹²SMKY.m.32,40/2gereği,Tarafların Kurum nezdinde vekille temsil edildiği durumlarda vekil uzlaşma davetini ve uyuşmazlığın arabuluculuk yoluyla çözüme elverişli olduğunu asile derhal bildirmekle yükümlüdür.

¹³ Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 137; '... hakim davanın taraflarını öninceleme aşamasında arabuluculuğa ve sulhe teşvik eder ' ifadesi yer almaktadır. Hakimin tarafları teşvikinde çaba ve ikna içinde değildir. Sarısözen, M. Serhat: Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları Işığında Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma, Ankara 2011, s. 113, 114, dipnot (dn.) 342. Zira teşvik veya arabuluculuk ve sulh olumsuz sonuçlanırsa hakim davaya bakmaya devam edecek ve karar verecektir. Hakimin çaba ve gayret içinde olmaması, tarafsızlığına gölge düşmemesi açısından önemlidir. Aynı şekilde, kanaatimizce, Türk Patent ve Marka Kurumunun da uzlaşmaya daveti, kıyas yoluyla HMK. m. 137'de var olan teşvik şeklinde anlaşılmalıdır. Zira uzlaşma davetinin olumsuz olması veya arabuluculuğun anlaşma olmaksızın sonuçlanmasından sonra kurum itirazı değerlendirecektir. Bu değerlendirmede kurumun vereceği karar tarafsızlığını etkilememelidir.

¹⁴ Sarısözen s. 105, dn. 308; 'Sulh, bir hukuki ilişki hakkındaki doğmuş veya doğması olası bir çekişmeyi veya kuşkuyu karşılıklı fedakarlıkta bulunarak ortadan kaldırmaya yönelmiş bir sözleşmedir'.

¹⁵ Sarısözen s. 106, dn. 313, Kurum uzlaşma davetinde taraflara eşit davranmalı, davetin bir defa olacağını ve kamu otoritesini temsil ettiğini taraflara hatırlatmalıdır.

¹⁶ SMK. m. 153, 156.

yaptığı itirazın kurum tarafından incelenmesi sonucunda verilecek kararın gerekçesine de katkı sağlayacaktır. Zira kurumun itiraz hakkındaki gerekçesi, tarafın hukuk davası açması ve bu alandaki suçların takibi şikayete bağlı suçlar olması nedeniyle yapılacak şikayet ve açılacak ceza davasına da temel teşkil edecektir.

2.2. Türk Hukukunda Düzenlenen Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinin Özellikleri ve Uzlaşma ile Karşılaştırılması

2.2.1. Kamu Hukuku Alanında

2.2.1.1. Ceza Hukuku

Ceza Muhakemesi Kanunu m. 253, 254, 255'de uzlaşma; kısım, bölüm ve madde başlığı altında düzenlenmiştir. Ayrıca 5 Ağustos 2017 tarih ve 30145 sayılı Resmi Gazetede Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği yayınlanmıştır. Uzlaşma; uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak anlaşmış olmaları şeklinde ifade edilmiştir (Yön. 4/j). Uzlaştırma ise; uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur, suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırmacı tarafından anlaşdırılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi sürecidir (Yön. 4/k). Ceza hukuku kapsamında ele alınan bu alternatif çözüm yönteminin amacı, onarıcı adalet ekseninde, mağdurun tatmin ve zararının telafi edilmesinin yanısıra az sayıda kamu davası açılmasını sağlamaktır¹⁷. Yönetmelik m. 7/10; şüpheli, sanık, mağdur ya da suçtan zarar görene Cumhuriyet savcısının onayı ile görevlendirilen uzlaştırmacı uzlaşma teklifinde bulunur. Taraflar uzlaşma sonucunda hukuka ve ahlaka uygun bir edimle veya edimsiz olarak uzlaşabilirler (Yön. m. 33). Tarafların uzlaşması ile uzlaşılacak suç ile devletin ceza verme yetkisi kalmayacaktır. Ceza hukukunda uzlaşma konusuna giren suçlarda uzlaştırmaya gitmede zorunluluk sözkonusudur (Yön. m. 8). Uzlaştırma süreci sonunda hazırlanan uzlaştırma raporu veya uzlaşma belgesi ilam niteliğinde belgedir. Bu anlamda ceza hukukunda uzlaşma yoluna gitmek bazı suçlar açısından zorunluluktur. Uzlaştırmacının uzlaşma teklifi, bu zorunluluktan sonra dosya kendisine geldikten sonra mümkündür. Sınai mülkiyet hukukunda ise, TPMK'nun uzlaşma teklifi suçlar için değil sadece bazı sınai hakların tesciline itiraz durumunda kurumun takdirine bağlı uzlaşmaya davet ile başlayan ihtiyari bir süreçtir. Bu anlamda her iki hukuk alanında uygulanan uzlaşma, taraflara anlaşma veya anlaşmama hakkı konusunda serbesti sağlaması yönüyle karma karakterli bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir.

2.2.1.2. Vergi Hukuku

VUK (Vergi Usul Kanunu) Ek md. 1-12 ve bu hükümlere dayandırılarak çıkartılan Uzlaşma Yönetmeliği ile Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği ile düzenlenen uzlaşma kurumu, tarhiyat sonrası uzlaşma ve tarhiyat öncesi uzlaşma şeklinde uygulanmaktadır. Vergi hukukunda uzlaşma, ikmalen, re'sen ve idarece tarh edilen

¹⁷ Dür, Orhan: Arabuluculuk Faaliyeti ve Arabulucuların Hak ve Yükümlülükleri, Ankara 2017, s. 104.

vergilerle bunlara ilişkin vergi ziyai cezalarının tahakkuk edecek miktarları üzerinde tarhiyatı yapan ve cezayı kesen vergi idaresi ile mükellef ya da ceza muhatabı arasında gerçekleşmektedir¹⁸. Türk vergi hukukunda uzlaşma kurumuna, yargı organlarına gereksiz başvuruların önüne geçme, vergi alacağının değer kaybetmeden ekonomik, çabuk ve kısa yoldan tahsil etmek ve mükellef psikolojisini olumlu yönde etkilemek gerekçeleriyle yer verilmiştir. Buna göre, uzlaşma usul ekonomisini ön plana çıkararak, en az maliyetle en doğru vergilemenin yapılmasına aracılık etmektedir¹⁹. Vergi hukukunda da uzlaşma talebinde bulunma şüphelinin ya da vergi yükümlüsünün suçu kabulü anlamına gelmemektedir²⁰. Vergi hukukunda uzlaşma; başvurma talebi yönüyle ihtiyari, taraflarından biri kamu kurumu olan, anlaşma durumunda idari ve yargı yolları kapalı bulunan ve taraflarının bir kez biraraya geldiği alternatif çözüm yöntemidir. Sınai Mülkiyet Hukukunda uzlaşma tarafları ve sayısı farklılık arz etmektedir. Yine SMKY'de düzenlenen uzlaşma, kurumun daveti ile başlayıp sınai haklardan bazıları için itirazın taraflarının arabuluculuk sürecine dahil olmaları ile tamamlanan karma karakterli alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Vergi hukukunda düzenlenen uzlaşmada ise uzlaşmaya davet olmayıp, tarafın vergi idaresine başvurusu ile tamamlanan ve üçüncü kişinin katılımı olmayan alternatif çözüm yöntemi öngörülmüştür.

2.2.1.3. İnsan Hakları Hukuku

İnsan hakları hukukunda uzlaşmanın konusu; insan hakları ve ayrımcılık yasağı ihlalidir. Kurum Başkanı, incelemenin özelliği ve yönetmelik 51 inci maddeye göre, ihlal iddiasına muhatap olan tarafın ve başvuruçunun görüşlerinin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir (TİHEKY m. 52/1). Uzlaşma, ihlal iddiasına muhatap olan tarafın ve başvuranın görüşlerinin alınmasından sonra en geç bir ay içinde kurum tarafından sonuçlandırılır (TİHEKY m. 52/3). Uzlaşma ile ilgili tarafların talepleri kuruma bildirilmekte ve kurum başkanının uzlaşmaya daveti; tarafların uzlaşma davetini kabul veya red kararları, tarafların davete olumlu cevap vermeleri durumunda²¹, uzlaşma başarıya ulaşırsa kurum bir edime hükmetmektedir. Uzlaşma sonucunda kurumun yerine getirmesini isteyeceği edimler; insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi, mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümler veya mağdura belli bir tazminatın ödenmesi biçiminde olabilir (TİHEKY m. 52/2). Uzlaşma yoluyla sonuçlandırılmayan başvurular ve incelemeler hakkında ilgili rapora ilişkin müzekkere yirmi gün içinde Kurula sunulur. Bunun üzerine Kurul, insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali yapıp yapılmadığına ilişkin karar verir (TİHEKY m. 53/1,2). Kurumun vermiş olduğu karar veya uzlaşma sonucunda hükmedilen edimin yaptırımını ise suç duyurusu ve idari

¹⁸ Ferhatoğlu, E./Ferhatoğlu Poyraz, G.: Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Vergi ve Ceza Hukukunda Uzlaş(tır)ma: Bir Analiz, Vergi Dünyası, Sayı 342, Şubat 2010, s. 158, 161.

¹⁹ Ferhatoğlu/Ferhatoğlu Poyraz s. 158, dn. 65,66.

²⁰ Ferhatoğlu/Ferhatoğlu Poyraz s. 162.

²¹ Gizlilik kuralı geçerlidir. TİHEKY m. 52/4; Uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan tespitler, alınan beyanlar veya açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.

yaptırımıdır²². İnsan hakları ve ayrımcılık yasağı ihlalinde başvurulacak uzlaşma sınai mülkiyet hukukunda olduğu gibi kurumun uzlaşma daveti ile başlamaktadır. Çünkü her iki uzlaşma şekli de kuruma yansıyan itirazın görülmeye başlanılmasından önce sözkonusu olmaktadır. Burada idari işlemlerin ve mahkemeye yansıyacak uyuşmazlık sayılarının azaltılması ve uzlaşma kültürünün yaygınlaştırılması amacı sözkonusudur. İnsan hakları alanındaki uzlaşma süreci kamu hukuku karakterli olması nedeniyle kurum içerisinde sonuçlandırılmaktadır. Arabulucu ve uzlaştırmacı gibi üçüncü kişinin uzlaşmaya katılması mümkün değildir. Bu yönü itibariyle, üçüncü kişi Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumudur. Uzlaşma sonucunda hükmedilen karar ilam niteliğinde bir karar olmayıp, hükmedilen edim yerine getirilmediği takdirde, suç duyurusuna ve idari yaptırıma temel teşkil edecek resmi belgedir. Bu yönleri dikkate alındığında her iki hukuk alanında ortak yön kurumun uzlaşma davetidir. Sınai mülkiyet hukukunda düzenlenen uzlaşma kurumu, insan hakları ile ilgili mevzuatta öngörülen uzlaşmadan etki alanı, süreç ve sonuçlar bakımından farklıdır. İnsan hakları hukukunda ki uzlaşmada, üçüncü kişinin varlığı vergi hukukundan; uzlaşma sonucunda edime hükmetme ve belge niteliği konusunda ise ceza hukukundaki uzlaşmadan farklılıklar göstermektedir. Bu özellikleri değerlendirildiğinde de insan hakları mevzuatında yer alan uzlaşma, kamu hukuku karakterli alternatif çözüm yöntemidir.

2.2.2. Karma Hukuk Alanında

2.2.2.1. Avukatlık Hukuku

Avukatlık Kanunu m. 35/A uzlaşma sağlama madde başlığında; avukatlar dava açılmadan veya dava açılmış olup da henüz duruşma başlamadan önce kendilerine intikal eden iş ve davalarda, tarafların kendi iradeleriyle istem sonucu elde edebilecekleri konulara inhisar etmek kaydıyla, müvekkilleriyle birlikte karşı tarafı uzlaşmaya davet edebilirler. Karşı taraf bu davete icabet eder ve uzlaşma sağlanırsa, uzlaşma konusunu, yerini, tarihini, karşılıklı yerine getirmeleri gereken hususları içeren tutanak, avukatlar ile müvekkilleri tarafından birlikte imza altına alınır. Bu tutanaklar 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesi anlamında ilâm niteliğindedir.

Avukatlık kanunu kapsamında uzlaşmaya davet uyuşmazlık taraflarına verilmiştir. Uzlaşmaya davet zorunlu olmayıp, vekil ve müvekkilin tutanağı birlikte imza etmesi gerektiği ifade edilmiştir²³. Avukatlık Kanununda yer alan bu düzenleme, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden müzakere yöntemidir²⁴.

²² TİHEKY m. 54/1,2; Kurul, konusu suç teşkil eden insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlallerini tespit ettiği takdirde, bunlarla ilgili suç duyurusunda bulunur. Konusu suç teşkil eden insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlalleriyle ilgili suç duyurusunda bulunulması veya bu fiillerin diğer kanunlar uyarınca idari yaptırıma bağlanmış olması, aynı fiile Kanun kapsamında idari yaptırım kararı verilmesine engel teşkil etmez.

²³ Sarısözen s. 296.

²⁴ Tanrıver, Süha: Makalelerim II (2006-2010), Ankara 2011, s. 27, dn.58. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Kanunu m. 85/9,10 'da 'Asgari işçilik uygulaması ve uzlaşma' başlığında düzenlenen uzlaşma, alternatif çözüm yöntemlerinden müzakere yöntemidir. Aynı görüş bkz. Dür s. 95,96.

2.2.2.2. Özel Hukuk Alanında

2.2.2.2.1. İhtiyari Arabuluculuk: 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 1/1,2'e göre; Kanunun amacı, hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuk yoluyla çözümlenmesinde uygulanacak usul ve esasları düzenlemektir. Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri²⁵ iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Şu kadar ki, aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir. Kanun arabulucuyu, arabuluculuk faaliyetini yürüten ve Bakanlıkça düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş bulunan gerçek kişi olarak nitelendirmiştir. Arabuluculuk faaliyetini ise; sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tanımlamıştır (m. 2/1,2). Taraflar, arabulucuya başvurmak, süreci devam ettirmek, sonuçlandırmak veya bu süreçten vazgeçmek konusunda serbesttirler (m. 3/1). Taraflar dava açılmadan önce veya davanın görülmesi sırasında arabulucuya başvurma konusunda anlaşabilirler. Mahkeme de tarafları arabulucuya başvurmak konusunda aydınlatıp, teşvik edebilir. Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin arabulucuya başvuru teklifine otuz gün içinde²⁶ olumlu cevap verilmez ise bu teklif reddedilmiş sayılır (m. 13/1,2). Taraflar, emredici hukuk kurallarına aykırı olmamak kaydıyla arabuluculuk usulünü serbestçe kararlaştırabilirler (14/2). Tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde arabulucu bir çözüm önerisinde bulunabilir²⁷ (m. 15/7). Taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılır. Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmaz²⁸ (m. 18/4,5).

2.2.2.2.2. Dava Şartı Olarak Arabuluculuk: İş Mahkemeleri Kanunu m. 3/1,2,3'e göre; bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda, arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır. Davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılmadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır. Bu zorunluluğa uyulmaması hâlinde mahkemece davacıya, son tutanağın bir haftalık kesin süre içinde mahkemeye sunulması gerektiği, aksi takdirde davanın usulden reddedileceği ihtarını içeren davetiye gönderilir. İhtarın gereği yerine getirilmez ise dava dilekçesi karşı tarafa tebliğe

²⁵ SMK. m. 148/1 gereği, Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı; lisans, devir, intikal, haciz ve benzeri hukuki işlemlere konu olamaz ve teminat olarak gösterilemez. Bundan dolayı tescile itiraz nedeniyle başvurulacak uzlaşma yolu dışında, bu haklarla ilgili diğer uyuşmazlıklar için tarafların iradelerinin esas alındığı 6325 sayılı kanunda düzenlenen ihtiyari arabuluculuğa elverişli değildir.

²⁶ SMKY. m. 32,40 gereği, bu süre bir aydır.

²⁷ 12/10/2017 tarih, 7036 sayılı Kanun m. 22.

²⁸ 12/10/2017 tarih, 7036 sayılı Kanun m. 24.

çıkarılmaksızın davanın usulden reddine karar verilir. Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verilir. İş kazası veya meslek hastalığından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat ile bunlarla ilgili tespit, itiraz ve rücu davaları hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz. Arabulucu, komisyon başkanlıklarına bildirilen listeden büro²⁹ tarafından belirlenir. Ancak tarafların listede yer alan herhangi bir arabulucu üzerinde anlaşmaları hâlinde bu arabulucu görevlendirilir (m. 3/6). Arabulucu, yapılan başvuruyu görevlendirildiği tarihten itibaren üç hafta içinde sonuçlandırır³⁰. Bu süre zorunlu hâllerde arabulucu tarafından en fazla bir hafta uzatılabilir. Arabulucu, taraflara ulaşamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması yahut yapılan görüşmeler sonucunda anlaşmaya varılması veya varılamaması hâllerinde arabuluculuk faaliyetini sona erdirir ve son tutanağı düzenleyerek durumu derhâl arabuluculuk bürosuna bildirir (m. 3/10,11). Arabuluculuk görüşmelerine taraflar³¹ bizzat, kanuni temsilcileri veya avukatları aracılığıyla katılabilirler. İşverenin yazılı belgeyle yetkilendirdiği çalışanı da görüşmelerde işvereni temsil edebilir ve son tutanağı imzalayabilir. Arabuluculuk görüşmeleri, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, arabulucuyu görevlendiren büronun bağlı bulunduğu adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonunun yetki alanı içinde yürütülür (m. 3/18,19). Kanunda belirtilen arabuluculuk faaliyeti arabulucu tarafından ücret³² karşılığında yerine getirilen kamu hizmetidir³³. İş

²⁹ Arabuluculuk bürosu tarafından yapılması gereken zaruri giderler; arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması hâlinde anlaşma uyarınca taraflarca ödenmek, anlaşmaya varılamaması hâlinde ise ileride haksız çıkacak taraftan tahsil olunmak üzere Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır (m. 3/16).

³⁰ Arabuluculuk bürosuna başvurulmasından son tutanağın düzenlendiği tarihe kadar geçen sürede zamanaşımı durur ve hak düşürücü süre işlemez (m. 3/17).

³¹ Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin varlığı hâlinde işe iade talebiyle arabulucuya başvurulduğunda, anlaşmanın gerçekleşebilmesi için işverenlerin arabuluculuk görüşmelerine birlikte katılmaları ve iradelerinin birbirine uygun olması aranır (m. 3/15).

³² Tarafların arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaları hâlinde, arabuluculuk ücreti, Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin eki Arabuluculuk Ücret Tarifesinin İkinci Kısımına göre, aksi kararlaştırılmadıkça taraflarca eşit şekilde karşılanır. Bu durumda ücret, Tarifinin Birinci Kısımında belirlenen iki saatlik ücret tutarından az olamaz. İşe iade talebiyle yapılan görüşmelerde tarafların anlaşmaları durumunda, arabulucuya ödenecek ücretin belirlenmesinde işçiye işe başlatılmaması hâlinde ödenecek tazminat miktarı ile çalıştırılmadığı süre için ödenecek ücret ve diğer haklarının toplamı, Tarifinin İkinci Kısım uyarınca üzerinde anlaşılan miktar olarak kabul edilir. Arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması veya iki saatten az süren görüşmeler sonunda tarafların anlaşamamaları hâllerinde, iki saatlik ücret tutarı Tarifinin Birinci Kısımına göre Adalet Bakanlığı bütçesinden ödenir. İki saatten fazla süren görüşmeler sonunda tarafların anlaşamamaları hâlinde ise iki saati aşan kısma ilişkin ücret aksi kararlaştırılmadıkça taraflarca eşit şekilde Tarifinin Birinci Kısımına göre karşılanır. Adalet Bakanlığı bütçesinden ödenen ve taraflarca karşılanan arabuluculuk ücreti, yargılama giderlerinden sayılır.

³³ Gözübüyük, Şeref: Yönetim Hukuku, Ankara 2006, s. 28. Gözübüyük'e göre; " Bir hizmetin kamu hizmeti sayılabilmesi için başlıca iki koşulun gerçekleşmesi gerekir. İlk koşul hizmetin kamuya yöneltilmiş ve kamuya yararlı olmasıdır. İkinci koşul ise, hizmetin kamu kuruluşlarınca veya ilgili kamu kuruluşlarının sıkı denetimi altında özel hukuk kişilerince yürütülmesidir". Bkz. Altın, Aytun: Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.1, S. 2, Aralık 2013, s. 101 vd.

Mahkemeleri Kanununun 3'üncü maddesinin 21'inci fıkrasındaki atıf dolayısıyla, 6325 sayılı kanunun m.18/4,5 gereği; taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılır. Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmaz.

3. Sonuç ve Öneriler

Sınai Mülkiyet Hukukunda yer alan uzlaşma kurumu, marka, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları ile ilgili Türk Marka ve Patent Kurumuna yapılan tescil başvurularına itiraz sözkonusu olduğunda, kurum tarafından inceleme yapılmadan önce, kamu kuruluşu olan kurumun tarafları uzlaşmaya teşvik etme iradesi ile 6325 sayılı kanunda yer alan ihtiyari arabuluculuk yoluyla çözümünü amaç edinen; hukukumuzda özgü, karma karakterli, yeni bir alternatif çözüm yöntemidir. Kurum; uzlaşma davetini taraflara sunduktan sonra, tarafların uzlaşma yoluna başvurma iradelerini kuruma iletilmelerine kadar geçen sürede işlem nitelik itibarıyla, hak yaratan bir idari işlem olması nedeniyle geri alınmaz. Kurumun tarafları uzlaşmaya davette takdir yetkisi mevcuttur. Bu takdirin kullanılmasında kurum maddi ve manevi unsurları birarada gözetmelidir. Zira kurumun yapacağı uzlaşma daveti, taraflar ve uyuşmazlık konusu hakkında kurumun yapacağı ilk işlemidir. Uzlaşma olmaması durumunda kurumun, itirazı değerlendirerek karar vermesi yine bu karara karşı tarafların Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesinde dava açma haklarının varlığı özellikle uyuşmazlığın çözülmesi amaçlı sürecin kısaltılması açısından, uzlaşma kurumunu ve kurumun tarafları uzlaşmaya davetindeki inceleme ve etkisini daha anlamlı kılmaktadır. Uzlaşma davetinde, kuruma verilmiş olan üçüncü kişi konumu, tarafların daveti kabul etmesi ile sınai mülkiyet mevzuatındaki atıf nedeniyle, 6325 sayılı kanunda yer alan sürecin arabulucu tarafından yürütülecek olması dikkate alındığında bu uzlaşma türünün karma karakterli bir alternatif çözüm yöntemi olduğu sonucuna varmaktayız. Sınai mülkiyet hukukunda düzenlenen uzlaşma, hukukumuzda yer alan diğer alternatif çözüm yöntemlerinden, karma karakterinden dolayı ayrılmaktadır. Uzlaşma kurumu, Sınai Mülkiyet Kanununda yer alan tüm sınai haklar için öngörülmelidir. Zira her bir sınai hak için kanunda tescil talebi ve itiraz sözkonusudur. Bu gerekçelerle uzlaşma yolu, Sınai Mülkiyet Kanununda ortak hükümler (m. 146 vd.) başlığı altında düzenlenmelidir. Türk Patent ve Marka Kurumunun kanun hükmünde var olan zorunlu lisans işlemlerinde resmi arabuluculuk ve bilirkişilik yapma görevinin nitelik ve işleyişi var olan yönetmeliğe ilave edilebilir. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinin görevine giren davalar için dava açılmadan önce dava şartı olarak arabulucuya başvurma (İş Mahkemeleri Kanunu 3'üncü maddesinde var olduğu şekliyle), Sınai Mülkiyet Kanununun 156'ncı maddesinde yapılacak değişikliklerle gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

Altın, Aytun: Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.1, S. 2, Aralık 2013.

Dür, Orhan: Arabuluculuk Faaliyeti ve Arabulucuların Hak ve Yükümlülükleri, Ankara 2017.

Ferhatoğlu, E./Ferhatoğlu Poyraz, G.: Alternatif Uyuşmazlık özüm Yolu Olarak Vergi ve Ceza Hukukunda Uzlaş(tır)ma: Bir Analiz, Vergi Dünyası, Sayı 342, şubat 2010.

Gözübüyük, şeref: Yönetim Hukuku, Ankara 2006.

Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru: Sınai Mülkiyet Kanunu, 26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayısı, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2017-1/1.pdf/> Erişim tarihi: 30 Kasım 2017.

Özsoy, Saadet Hande: Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi, Ankara 2011.

Sarısözen, M. Serhat: Uyuşmazlıkların Alternatif özüm Yolları Işığında Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma, Ankara 2011.

Tanrıver, Süha: Medeni Yargıda Bilirkişilik, Ankara 2016.

Tanrıver, Süha: Makalelerim II (2006-2010), Ankara 2011.

VIEL, Marie-Thérèse/ ÖNÜT, Lale Burcu: İdari Başvuru ve İdari Yargı Birleşimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 14, S. 1, 2012, (Basım Yılı: 2013).

Kısaltmalar Cetveli

bkz. : Bakınız

C. : cilt

dn. : Dipnot

SMK : Sınai Mülkiyet Kanunu

SMKY : Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik

TPMKHK : Türk Patent ve Marka Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

TİHEKY : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

TPMK : Türk Patent ve Marka Kurumu

S. : Sayı

s. : Sayfa

vd. : ve devamı

Yön. : Yönetmelik

Strategic Research Academy ©

© Copyright of Journal of Current Researches on Social Science is the property of Strategic Research Academy and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.